

OPENBAAR LICHAAM
BONAIRE

Griffie ER Bonaire
Ingekomen: 19 mei 2021
Volgnummer: ER-2021000318

Aan: De leden van de Eilandsraad van
het openbaar lichaam Bonaire
Kralendijk
Bonaire

Bedrijfsvoering en Ondersteuning

Uw brief van:
Ons nummer: *AS 7 2021 002720*
Datum: *19 MAY 2021*
Betreft: aanbidding concept-
jaarrekening 2020

Geachte leden van de eilandsraad,

Volgens artikel 28 van de Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Wet Fin BES) dient het bestuurscollege verantwoording aan de eilandsraad af te leggen inzake de realisatie van het voorgaande jaar door middel van het overleggen van een jaarrekening en jaarverslag.

Wij bieden u de concept-jaarrekening 2020 met bijbehorende controleverklaring, accountantsverslag en een concept raadbesluit ter vaststelling van het voorlopig resultaat 2020. De controleverklaring is zoals afgelopen jaar een oordeelsonthouding.

De jaarrekening 2020 heeft een voorlopig positief resultaat van USD 3.390.164 waarvan wij u toestemming vragen om de volgende projecten te kunnen uitvoeren:

No	Directie	Omschrijving	Bedrag in USD
1	SZ	Onderwijs huisvesting	400.000
2	SZ	Bouw van Family Justice Center	536.000
3	RO	Opknappen kaya Grandi	1.000.000
4	BO	Frictie - en risico kosten	400.000
5	SZ	COVID-19 kosten	200.000
6	RO	Infrastructuur	590.164
Totale verdeling van het voorlopig resultaat 2020			3.126.164

Het zevende project dat van het resultaat 2020 wordt gefinancierd is de Opclassificatie Gezagdragers ter waarde van USD 264.000. Het project is een begrotingsafwikkeling in plaats van een balansafwikkeling daar het uitbetaling via de salarisadministratie op de grootboeknummers van (6) 001.10.00- Eilandsraad, (6) 001.30.00- Bestuurscollege en (6) 001.25.00- Gezaghebber met de salariskostensoorten moet plaatsvinden.

Correspondentieadres

Kaya Grandi 51 | Kralendijk, Bonaire C.N.
Tel. (+599) 717-5330 | Fax. (+599) 717-8416
www.bonairegov.com

Vandaar dat het bedrag van USD 264.000 in eerste instantie op de Algemene reserve moet worden toegevoegd en daarna door middel van begrotingswijziging moet worden onttrokken van de algemene reserve en overgeheveld naar de reguliere begroting 2021.

Met de behandeling en vaststelling van de jaarrekening voldoet het openbaar lichaam Bonaire aan artikelen 28 lid 1 t/m 3 en 31 lid 1 van de wet FinBES en zal in staat om de stukken vòòr 15 juli a.s. aan de minister aan te bieden.

Wij hopen u voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

het bestuurscollege van het eilandgebied Bonaire,

de gezaghebber,

de eilandsecretaris, *umd*

Bijlagen:

Controle verklaring 2020- SOAB
Accountantsverslag2020 SOAB
Concept raadbesluit ter vaststelling van de jaarrekening 2020
Toelichting behorende bij winstreserves 2020

Eilandsraadsbesluit van
(archiefnr.

DE EILANDSRAAD VAN HET OPENBAAR LICHAAM BONAIRE

Overwegende:

dat de Wet financiën Bonaire, Sint Eustatius en Saba (FinBES) voorschrijft dat het bestuurscollege zich dient te verantwoorden voor de eilandsraad over het in betreffend jaar gevoerde bestuur;

de jaarrekening dient te worden aangeboden aan de minister door tussenkomst van het College financieel toezicht, en

dat de eilandsraad met de vaststelling van de jaarrekening de leden van het bestuurscollege decharge verleend voor verdere gevolgen naar aanleiding van haar financieel beheer.

Gelezen:

de verklaring van de Stichting Overheidsaccountantsbureau van 12 mei 2020.

Gelet op:

de artikelen 28 tot met 32 van de FinBES.

HEEFT BESLOTEN:

Akkoord te gaan met de vaststelling van de jaarrekening 2020 en een bedrag van USD 264.000 van het voorlopige resultaat van USD 3.390.164 toe te voegen aan de algemene reserve en de hiernavolgende bestemmingsreserves projecten met bijbehorende toelichting te creëren ter waarde van USD 3.126.164.

NUMMER	OMSCHRIJVING	BEDRAG IN USD
1	Onderwijs huisvesting	400.000
2	Bouw van Family Justice Center	536.000
3	Opknappen kaya Grandi	1.000.000
4	Frictie - en risico kosten	400.000
5	COVID-19 kosten	200.000
6	Infrastructuur	590.164
	Totaal bedrag aan voorstellen	3.126.164

Het bedrag van USD 264.000 wordt gereserveerd voor het uitvoeren van het zevende project de Opclassificatie Gezagdragers daar de uitbetaling niet via een balansafwikkeling kan geschieden.

Behoudens later in rechte gebleken onregelmatigheden de leden van het bestuurscollege te dechargeren voor het in de jaarrekening verantwoorde financieel beheer.

Aldus besloten in de openbare vergadering van,

De eilandsraad van het openbaar lichaam Bonaire,

De voorzitter,

de eilandgriffier,

afschrift dezes te zenden aan:

Bestuurscollege, Directeur Bedrijfsvoering & Ondersteuning, Bureau ES en Financiën

**Toelichting
Behorende bij lijst
Bestemmingreserve
2020**

Voorstel 1: Onderwijs huisvesting

Aanleiding

Na het schrijven van het college d.d. 30 november 2020 (archiefnr. 202008676) en daaropvolgend een herberekening, is komen vast te staan dat het totale budget voor het Convenant Onderwijshuisvesting Bonaire met 1 miljoen US dollars te laag is vastgesteld. In dezelfde brief is toegezegd dat het openbaar lichaam de daarmee resterende overschrijding van US\$ 400.000 zal opvangen in de bestemmingsreserve 2020.

Doel

Dekking voor het tekort van US\$ 1.4 miljoen in het Plan van Aanpak.

Resultaten

Verdere uitrol Plan van Aanpak nieuwbouw en onderhoud van de schoolgebouwen.

Kosten

USD 400,000.--

Tijdspad(planning)

Per onmiddellijk

Voorstel 2: Family Justice Center

Aanleiding

In het kader van het Bestuursakkoord Aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in Caribisch Nederland 2017-2020 dat tussen het Openbaar Lichaam Bonaire en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is gesloten, is afgesproken huiselijk geweld en kindermishandeling te prioriteren. Daarbij is de focus gelegd op preventie, deskundigheidsbevordering, het versterken van de hulpverlening en van de keten, het inrichten van een laagdrempelige meldstructuur en een juridisch kader voor o.a. professionals op dit werkgebied.

Tevens is besloten dat per 2022 een Family Justice center gebouwd wordt dat past binnen de Boneriaanse context en een beter gecoördineerde hulpverlening biedt aan slachtoffers en daders van huiselijk geweld en kindermishandeling. Door de komst van een Family Justice center wordt er gewerkt aan het verminderen van (escalaties van) geweld. De totale kosten zijn geraamd op USD 1.000.000,00 afkomstig uit de winstreserve 2019.

Het project is in het dienstjaar 2019 niet volledig benut. Gezien de urgentie v.w.b. de kosten van de brandveiligheid Tankopslag flamingo Airport, is de eilandraad akkoord gegaan met financiering van het bedrag van USD 536.000 t.b.v. dit project, door een tijdelijke wijziging in de bestemming te brengen van de navolgende bestemmingsreserve project gecreëerd uit het voorlopig resultaat van 2019 en deze aan te vullen bij bestemmingsreserve 380: Energievoorziening.

NUM-MER	OMSCHRIJVING	BEDRAG IN USD VERMINDEREN	BEDRAG IN USD VERMEERDEREN
350	Family Justice Center	536.000	
380	Energievoorziening		536.000
	Totaal bedrag aan voorstellen	536.000	536.000

Doel

Het onttrokken bedrag wederom aan te vullen t.b.v. het project Family Justice Center.

Resultaten

Het realiseren van het gebouw t.b.v. Family Justice Center.

Kosten

USD 536,000.--

Tijdspad(planning)

Er wordt uitgegaan van een periode van 1 jaar voor het ontwerp van een Family Justice Center tot de afronding van de bouw en de opening.

Voorstel 3: Opknappen Kaya Grandi

Aanleiding

De kwaliteit van het centrum van Kralendijk is van groot belang voor de aantrekkingskracht van Bonaire. Een hoge ruimtelijke kwaliteit in het centrum draagt bij aan het imago van Kralendijk en van Bonaire in zijn geheel. Het is dan ook belangrijk om de ruimtelijke en functionele kwaliteit verder te ontwikkelen. Tevens moet het centrum goed bereikbaar zijn en blijven en moet er voldoende parkeergelegenheid zijn. Ook moet het plezierig zijn er te verblijven. Dit geldt zowel voor de eigen inwoners als voor de toeristen. Dit streven is reeds jaren terug aangegeven in een 'centrumvisie' Kralendijk.

Doel

Het streven moet resulteren in een duurzame structuur en kwaliteit voor het centrum van Kralendijk.

Resultaten

Een aantrekkelijke stadscentrum voor de bevolking en voor toeristen.

Kosten

USD 1,000,000.--

Tijdspad(planning)

2021

Voorstel 4: Schikkingen en veroordeling proces- en risico kosten

Aanleiding

Procederen is een tijdrovende alsook kostbare gelegenheid. Reden waarom het OLB in aangewezen gevallen tot buitengerechtelijke afwikkeling overgaat. Het gaat nadrukkelijk om buitengerechtelijke alsook gerechtelijke geschillen waarin de zaak zich leent voor een afhandeling in der minne teneinde aanzienlijke proces kosten zijdens OLB te voorkomen in dossiers met een evident te verwachten nadelige uitkomst voor het OLB en voorkomen van langspende geschillen waarbij de te maken proceskosten niet opwegen tegen het financieel belang.

Doel

Om de kosten te dekken tussen partijen (het OLB en eisers) om tot minnelijke regelingen te kunnen komen.

Resultaten

Dat het OLB gedekt wordt bij risico's en waar mogelijk tot minnelijke regelingen kan worden gerealiseerd.

Kosten

USD 400,000.--

Tijdspad(planning)

2021/2022

Voorstel 5: Covid kosten

Aanleiding

Om de Covid19 crisis te bestrijden is in de afgelopen maand flink ingezet op de vaccinatie programma en campagne. Tot heden is dit een zeer succesvolle programma geweest. De meeste begrotingsposten en bijzondere uitkeringen vanuit Nederland voor Covid zijn daardoor ook flink uitgeput. Er resteren nog middelen, maar het is niet toereikend om in alle kosten te voorzien.

Doel

De kosten rondom de Covid crisis te dekken. Het gaat om de kosten voor het uitvoeren van testen, het vaccinatie programma maar tevens om de sociale en economische gevolgen van de Covid crisis bestrijden.

Resultaten

De gevolgen van de Covid crisis te bestrijden.

Kosten

USD 200,000.--

Tijdspad(planning)

2021

Voorstel 6: Infrastructuur

Aanleiding

Middels een e-mail van de directeur B&O van het openbare lichaam Bonaire aan mevr. Van Es van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, is verzocht om uit het budget van € 5,5 miljoen structurele middelen voor wegen \$350.000 te lenen om de nood-situatie op Bonaire met betrekking tot de wegen op te lossen. Per schrijven van 18 december 2020 is hiervoor toestemming verleend. Een van voorwaarden is echter dat het openbaar lichaam een garantie afgeeft aan het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat dat de \$350.000 uiterlijk in augustus 2021 teruggestort wordt.

Doel

Terugstorten van het geleende bedrag en het opknappen en onderhouden van het wegennet op het eiland.

Resultaten

Dat het uitlenen van het bedrag voornoemd geen belemmering vormt voor de uitgaven die in 2021 gepland staan voor de wegenprojecten. Daarnaast om het wegennet op het eiland te verbeteren.

Kosten

USD 590,000.--

Tijdspad(planning)

Voor 21 augustus 2021

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de Eilandsraad van het
Openbaar Lichaam Bonaire
Kralendijk
Bonaire

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van het Openbaar Lichaam Bonaire (hierna "OLB"), gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Kunnen wij geen oordeel geven over de getrouwheid van de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020 van het OLB. Vanwege het belang van de aangelegenheden beschreven in de paragrafen "De basis voor onze oordeelonthouding betreffende de getrouwheid". Wij zijn niet in staat geweest om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen om daarop ons controleoordeel te kunnen baseren.
- Kunnen wij geen oordeel geven over de financiële rechtmatigheid van de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020 van het OLB. Vanwege het belang van de aangelegenheden beschreven in de paragrafen "De basis voor onze oordeelonthouding betreffende de financiële rechtmatigheid van de totstandkoming van baten en lasten en balansmutaties". Wij zijn niet in staat geweest om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen om daarop ons controleoordeel bij de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020, in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Openbare Lichamen BES en de Wet Financiën Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, te kunnen baseren.

De jaarrekening 2020 bestaat uit:

- de balans per 31 december 2020;
- de rekening van baten en lasten over 2020;
- de staat van bijzondere uitkeringen; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving, andere toelichtingen en bijbehorende staten.

De basis voor onze oordeelonthouding

Getrouwheidsfouten

Er bestaan fouten met betrekking tot de volgende posten:

1. Materiële vaste activa

In 2020 zijn er ten laste van de bestemmingsreserves ICT en vervoermiddelen investeringen gedaan voor een totale waarde van afgerond USD 653.000. De investering in ICT hebben betrekking op de aanschaf van diverse printers met een totale waarde van afgerond USD 123.000. De investering in het wagenpark

heeft betrekking op de aanschaf van 18 vervoermiddelen, ten behoeve van het gebruik bij diverse directies en afdelingen van het OLB. De totale aanschafwaarde van de vervoermiddelen bedraagt afgerond USD 471.000. De bestemmingsreserves zijn een verdeling uit de resultaten uit voorgaande begrotingsjaren en worden bij raadsbesluit vastgesteld. Ze zijn voorbestemd voor bijzondere projecten, derhalve zijn bovengenoemde investeringen ook verantwoord ten laste van de daarvoor gevormde bestemmingsreserves, dit met als gevolg dat er geen activering van de materiële vaste activa heeft plaatsgevonden in 2020 om er met ingang van het jaar 2021 duurzaam conform de levensduur van het actief op af te schrijven. Daarnaast zijn er voor het thuiswerkend personeel als voorzorg tijdens de Covid-19-pandemie een aantal laptops en bijbehorend randmateriaal aangeschaft voor een bedrag van afgerond USD 59.000. Ook deze automatiseringsmiddelen zijn niet geactiveerd in 2020.

2. Kortlopende schulden

Kosten die in het boekjaar 2021 zijn verantwoord met betrekking tot het begrotingsjaar 2020 zijn voor een totaalbedrag van afgerond USD 26.000 niet verantwoord als “nog te betalen bedragen”.

Getrouwheidsonzekerheden

Er bestaan onzekerheden met betrekking tot de volgende posten:

1. Materiële vaste activa

Er bestaat geen zekerheid omtrent de juistheid van de geactiveerde investeringen voor een totaalbedrag van afgerond USD 9.520.000, ontleend aan een opgave ter zake van het Rijksvastgoedbedrijf, met betrekking tot de uitvoering van het Schoolhuisvestingsplan Bonaire.

Per balansdatum dient als gevolg van het gereedkomen van het project inzake de renovatie van de Chachacha/Vissers Pier te worden geactiveerd. Er bestaat een onzekerheid ten aanzien van de nieuwe waarde van deze activa die wij niet kunnen kwantificeren.

2. Financiële vaste activa

Er bestaat geen zekerheid over de juistheid van de waardering van de deelnemingen vanwege het ontbreken van gecontroleerde jaarrekeningen over het jaar 2020. De betreffende deelnemingen zijn per 31 december 2020 opgenomen voor afgerond USD 6.251.000.

3. Belastingvorderingen

Er bestaat geen zekerheid over de waardering van de belastingvorderingen per 31 december 2020, in verband met mogelijke oninbaarheid. Deze vorderingen zijn op de balans opgenomen voor afgerond USD 20.530.000. In het kader van het voorzichtigheidsprincipe alsook door het teruglopen van de belastingontvangsten als gevolg van de Covid-19-pandemie is in 2020 een bedrag van afgerond USD 934.000 extra voorzien. Dit heeft geleid tot een voorziening dubieuze debiteuren op de balans voor een bedrag van afgerond USD 7.288.000.

4. Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Er bestaat geen zekerheid over de volledigheid van de post “niet uit de balans blijkende verplichtingen”. Door het OLB worden overzichten bijgehouden van zowel de contractuele verplichtingen als de verplichtingen uit hoofde van rechtszaken waar het OLB financiële risico's loopt. De volledigheid van de in deze overzichten opgenomen verplichtingen is niet vast te stellen wegens ontoereikende interne beheersingsmaatregelen. In de jaarrekening worden de juridische zaken en de contractuele verplichtingen toereikend toegelicht.

5. Belastingontvangsten, erfpacht en lig-, loods- en meergelden

Intern is er geen beleid opgesteld om de derden gegevens te controleren en evenmin zijn er verantwoordingen opgemaakt over de in dat kader verrichte werkzaamheden. Daarnaast ontbreekt het aan interne controles bij de afdelingen en diensten, die met de heffing zijn belast. Over de volledigheid van de heffing door het OLB van lokale belastingen en retributies bestaat vooralsnog onzekerheid over de volledigheid van deze opbrengsten. De opbrengsten 2020 bedragen afgerond USD 10.321.000 voor belastingen, afgerond USD 2.512.000 voor erfpacht en afgerond USD 579.000 voor lig-, loods en meergelden.

De basis voor de oordeelonthouding betreffende de financiële rechtmatigheid van de totstandkoming van verantwoorde baten en lasten en balansmutaties

De genoemde onzekerheden zoals hiervoor vermeld hebben tevens betrekking op de financiële rechtmatigheid van de verantwoorde baten en lasten en balansmutaties.

De toekenning van de geselecteerde subsidies voor het begrotingsjaar 2020 vond niet plaats binnen de wettelijke vastgestelde indieningstermijn, dit ondanks het tijdig indienen van de subsidie aanvragen door de stichtingen. Echter hebben wij eveneens vastgesteld dat de behandelingstermijn van de subsidies langer duurt dan wettelijk is bepaald, waardoor de toekenningen van de subsidies niet vóór de uiterlijke datum zijn geschied. Artikel 5 lid 2 van de subsidieverordening schrijft voor dat uiterlijk 1 juli een beslissing wordt genomen door het Bestuurscollege. Dit leidt tot een rechtmatigheidsfout van afgerond USD 1.756.000. Dit bedrag is inclusief USD 1.516.000 dat aan Selibon wordt verstrekt in het kader van de beheersovereenkomst die het OLB en Selibon met elkaar hebben. Deze overdracht valt niet direct onder de subsidiebeschikking 2000. De subsidieaanvragen voldoen inhoudelijk aan alle formele voorwaarden om in aanmerking te komen voor een subsidie. Tevens blijkt dat de subsidietoekenningen zijn goedgekeurd en voorzien van een zorgcontract. De oorzaken van het uitlopen van de behandelingsperiode, waardoor de datum van 1 juli niet wordt gehaald, kunnen verschillen. Wellicht dienen de oorzaken geanalyseerd te worden en de wettelijke termijn mogelijk worden herzien.

Wij zijn onafhankelijk van het OLB zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Paragraaf ter benadrukking van bepaalde aangelegenheden

Wij vestigen de aandacht op de in de jaarrekening opgenomen overzicht "Kosten in verband met Covid-19".

Om de impact van de gevolgen van de Covid-19-crisis op te vangen heeft het OLB een bedrag van USD 2.269.913 gereserveerd. Tevens heeft het OLB in het jaar 2020 via het ministerie van BZK een totaalbedrag van USD 2.657.686 in de vorm van bijzondere uitkeringen mogen ontvangen. Een totaal te besteden bedrag van USD 4.927.599 in het kader van de Covid-19-maatregelen. Het OLB heeft een totaalbedrag van USD 2.002.627 aan noodsteunmaatregelen uitgegeven. Wij hebben vastgesteld dat de verantwoorde uitgaven in lijn liggen met de uitgaven die noodzakelijk waren voor het bestrijden van de pandemie. De grootste posten hierbij betroffen de geleverde diensten in het kader van de repatriëringsregel van gestrande reizigers en de verplichte quarantaine voorzieningen voor een totaalbedrag van USD 751.291. Deze kosten zijn gemaakt naar aanleiding van de maatregelen welke door de overheid zijn aangekondigd inzake de gestrande reizigers en noodzakelijke quarantaine voorzieningen. Wij hebben vastgesteld dat het Bestuurscollege ten aanzien van deze bestedingen een kaderbeleid heeft opgesteld met toereikende richtlijnen en procedures voor het toekennen van de bekostiging aan belanghebbenden. De wijze van de

besteding van deze specifieke uitgaven is vastgesteld in onder andere het BC-besluit van 13 mei 2020, inzake het plafond tegemoetkoming ingezetenen buitenland.

Ten aanzien van de vanuit het ministerie van BZK beschikbaar gestelde middelen zijn er niet in alle gevallen voorwaarden dan wel eisen in de beschikkingen opgenomen en waren deze middelen in de vorm van een verhoging van de vrije uitkeringen aan het OLB ter beschikking gesteld. Wij hebben in dit kader vastgesteld dat het Bestuurscollege ten aanzien van deze besteding van de middelen in het kader van noodsteun en voedselpakketten een kaderbeleid heeft opgesteld met toereikende richtlijnen en procedures voor het toekennen van deze noodsteun en de bekostiging. De wijze van besteding van deze specifieke uitgaven is voornamelijk vastgesteld in de BC-besluiten van 23 maart (maatregelen sociaal domein in verband met de noodsituatie n.a.v. Covid-19-pandemie) en 17 juni 2020 (projecten kinderen en ouderen gericht op armoedebestrijding). Wij stellen vast dat de middelen die beschikbaar zijn gesteld in het kader van deze noodsteunmaatregelen ter waarde van USD 766.810, juist en rechtmatig zijn besteed, conform het kaderbeleid en de BC-besluiten en nadere procedures en richtlijnen, die hiervoor bestemd waren. Het verdient echter wel aanbeveling om het aanvraag- en toekenningsproces van de noodsteun vast te leggen in de vorm van een procesbeschrijving, waaruit de toereikende interne controlemaatregelen blijken, ten aanzien van het mitigeren van mogelijke risico's van oneigenlijke toekenning van de noodsteun. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Materialiteit

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% van de kosten zijnde afgerond USD 465.000. Voor onzekerheden bedraagt deze tolerantie 3% van de kosten ofwel afgerond USD 1.394.000. Hierbij hebben wij de werkzaamheden voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid uitgevoerd middels de uitvoeringsmaterialiteit ad afgerond USD 372.000. De differentiatie tussen de goedkeurings- en de uitvoeringsmaterialiteit betreft een ingebouwde zekerheidsmarge van de accountant die onder anderen gebaseerd is op de in de accountancysector geldende richtlijnen alsmede risicoanalyse en professionele oordeelsvorming.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- de beleidsverantwoording;
- de paragrafen.

Vanwege het belang van de aangelegenheden beschreven in de paragraaf "De basis voor onze oordeelonthouding betreffende de getrouwheid en de financiële rechtmatigheid" zijn wij niet in staat geweest om in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Openbare Lichamen BES en de Wet Financiën Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba te overwegen of de andere informatie al dan niet:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Besluit Begroting en Verantwoording Openbare Lichamen BES en de Wet Financiën Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba is vereist.

Wij hebben opdracht gekregen de andere informatie te lezen en op basis van onze kennis en ons begrip, te verkrijgen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, te overwegen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Het Bestuurscollege van het OLB is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de beleidsverantwoording en de paragrafen in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Openbare Lichamen BES en de Wet Financiën Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

B. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het Bestuurscollege voor de jaarrekening

Het Bestuurscollege van het OLB is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Openbare Lichamen BES en de Wet Financiën Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met relevante wet- en regelgeving, waaronder de verordeningen van het OLB.

Het Bestuurscollege is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Het is onze verantwoordelijkheid om op grond van de opdracht van de Eilandsraad van het OLB de controle als bedoeld in artikel 38, derde lid, van de Wet Financiën Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba uit te voeren en een controleverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

De materialiteit beïnvloedt de aard, uitvoeringstijdstip en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze controle professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit het:

- identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het OLB.
- evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het OLB en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Willemstad, 12 mei 2021

Stichting Overheidsaccountantsbureau

Namens deze,

S.N.C. Nicolaas RA MSc
Manager

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden:

SOA
SOAB | We know government.

SOAB | We know government.

Aan de Eilandsraad van het
Openbaar Lichaam Bonaire
D.t.v. de griffier van de Eilandsraad,
mevrouw mr. S.M. Martha-Pieter
Plasa Reina Wilhelmina 1
Kralendijk
Bonaire

Scharlooweg 174
Willemstad, Curaçao
T: +5999 466 9000
E: info@soab.cw

Willemstad, 17 mei 2021

Kenmerk : 21/0226C/SF
Referentie : drs. D.M.J. Schrader RA / S.N.C. Nicolaas RA MSc
Onderwerp : Aanbieding accountantsverslag jaarrekeningcontrole 2020 en controleverklaring bij de jaarrekening 2020 van het Openbaar Lichaam Bonaire

Geachte mevrouw Martha,

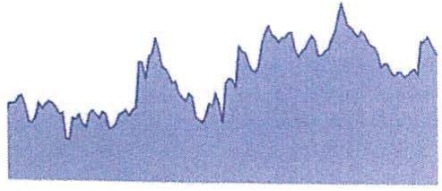
Hierbij doen wij u als onderdeel van de opdracht van de Eilandsraad het accountantsverslag en de controleverklaring bij de gewaarmerkte jaarrekening 2020 toekomen.

Gaarne zijn wij bereid tot het verstrekken van nadere toelichting.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'S.N.C. Nicolaas', is written over a horizontal line.

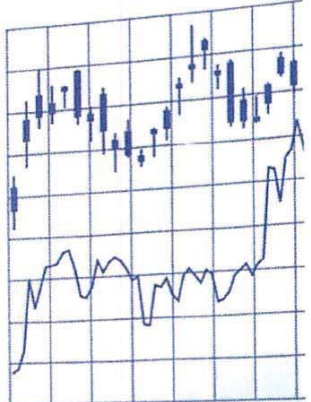
S.N.C. Nicolaas RA MSc
Manager

Bijlage(n): 4

Equity statement

Current year	1,774,576
Comprehensive income	15,897
Issue of share capital	88,905
Dividends	23,853
Previous year	166,630
Comprehensive income	110,327
Issue of share capital	56,303
Dividends	67,676

Cash flow statement

Operations	12,978,516
Earnings	12,873,892
Depreciation	104,624
Investing	6,372,535
Real estate	1,385,395
Equipment	4,439,118
Financing	6,505,981
	6,505,981

Accountantsverslag naar aanleiding van de controle van de jaarrekening 2020 van het Openbaar Lichaam Bonaire

21/0225C/SF
12 mei 2021

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	1
2. Controle van de jaarrekening 2020	2
3. Financieel beheer.....	2
4. Bevindingen inzake de jaarrekeningposten	2
4.1. Materiële vaste activa	2
4.2. Financiële vaste activa.....	4
4.3. Vorderingen op korte termijn.....	5
4.3.1. Vorderingen op debiteuren	5
4.3.2. Waardering en presentatie	5
4.4. Voorzieningen	7
4.5. Schulden op korte termijn	7
4.5.1. Crediteuren algemeen	7
4.5.2. Niet uit de balans blijkende verplichtingen.....	7
4.6. Baten.....	8
4.6.1. Huren en pachten	8
4.6.2. Overige goederen en diensten	8
4.6.3. Belastingopbrengsten.....	8
4.6.4. Overdrachten van het Land	11
4.6.5. Reserveringen.....	11
4.7. Lasten.....	11
4.7.1. Overige goederen en diensten	11
4.7.2. Overige inkomstenoverdrachten	11
4.7.3. Reserveringen.....	12
5. Effecten coronacrisis 2020	12
5.1. Bestedingen in verband met de bestrijding Covid-19-pandemie	13
6. Inkomstenderving	14
7. Rechtmatigheid	14
8. Slot.....	14

Aan de Eilandsraad van het
Openbaar Lichaam Bonaire
Plasa Reina Wilhelmina 1
Kralendijk
Bonaire

Scharlooweg 174
Willemstad, Curaçao
T: +5999 466 9000
E: info@soab.cw

Willemstad, 17 mei 2021

Kenmerk : 21/0225C/SF
Referentie : drs. D.M.J. Schrader RA / S.N.C. Nicolaas RA MSc
Onderwerp : Accountantsverslag naar aanleiding van de controle van de jaarrekening 2020
van het Openbaar Lichaam Bonaire

1. Inleiding

Hierbij doen wij u het accountantsverslag toekomen welk voortvloeit uit de door ons verrichte controlewerkzaamheden ten aanzien van de jaarrekening 2020 van het Openbaar Lichaam Bonaire (hierna OLB). Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met de algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten zoals vastgesteld in de Controle- en Overige Standaarden alsook in overeenstemming met de bepalingen van de Verordening Gedrags- en Beroepsregels Accountants (VGBA) van de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants.

Het doel van de controle is het verstrekken van een oordeel omtrent de getrouwheid en de rechtmatigheid van de jaarrekening 2020. Ten behoeve van de controle zijn – voor zover waarneembaar – die aspecten van de interne beheersing beoordeeld welke relevant zijn voor het vaststellen van de getrouwheid en de rechtmatigheid van de jaarrekening 2020.

In dit verslag van bevindingen brengen wij u verslag uit van de geconstateerde onjuistheden en onzekerheden in de verantwoorde saldi in de jaarrekening 2020.

2. Controle van de jaarrekening 2020

Wij hebben een controleverklaring van oordeelonthouding, voor zowel de getrouwheid als de financiële rechtmatigheid, afgegeven bij de jaarrekening 2020. Door het ontbreken van adequate interne controle- en overige beheersingsmaatregelen kunnen wij geen oordeel geven over de getrouwheid en de financiële rechtmatigheid van de opbrengsten en diverse balansposten als opgenomen in de jaarrekening 2020 van het OLB.

3. Financieel beheer

In het kader van de verbetering van het financieel beheer, hetgeen op termijn moet bijdragen aan het verstrekken van een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening van het OLB, zijn reeds aan diverse externe adviesbureaus opdrachten verstrekt om te adviseren en verbetervoorstellen aan te dragen omtrent onder anderen de waardering van diverse posten en de verbetering van de interne beheersing met betrekking tot diverse opbrengsten genererende processen. Inmiddels hebben diverse adviseurs hun producten opgeleverd en geïmplementeerd.

Uit de voortgangsrapportage van SOAB inzake het traject Optimalisatie Debiteurenadministratie heeft het OLB ondanks de ontwikkelingen en beperkingen rondom de Covid-19-pandemie in 2020 voortgang geboekt. Ondanks de tijdelijke opschorting is vanaf maart 2020 tot en met oktober 2020 bij meer dan de helft (54%) van de verbeterpunten voor wat betreft de opzet en implementatie van interne beheersingsmaatregelen vooruitgang geboekt. Blijkens de voortgangsrapportage is ten behoeve van het systematisch plannen, uitvoeren, controleren/analyseren en bijsturen van de werkzaamheden met betrekking tot de (belasting)middelen

alsmede verhoging van de productiviteit van de medewerkers teneinde de werkachterstanden in te lopen, is een plannings- en monitoringstool opgesteld en geïmplementeerd. Dit is een positieve ontwikkeling aangezien (bekende) tekortkomingen voor het eerst door het OLB zijn opgepakt. Deze vooruitgang zou niet mogelijk zijn geweest zonder de nauwe betrokkenheid, getoonde bereidwilligheid en inzet van het onderafdelingshoofd en de overige medewerkers van de afdeling Financiën. Met de benoeming van een nieuw hoofd Financiën a.i. in het voorjaar van 2021 en de samenwerking met onder andere het "Change Team" wordt verder gewerkt aan het verbeteren van het Financieel beheer in zijn algemeen en de debiteurenadministratie in het bijzonder. De effecten op het verbeteren van de interne beheersing uit de jaarrekeningcontrole 2021 moeten blijken. Voorts blijkt dat halverwege 2020 ook de Inkoop module in K2F is geïmplementeerd.

4. Bevindingen inzake de jaarrekeningposten

Hierna worden de van belang zijnde bevindingen voortvloeiende uit de jaarrekeningcontrole 2020 per jaarrekeningpost weergegeven.

4.1. Materiële vaste activa

Een volledige registratie van de bezittingen (roerende goederen) van het OLB ontbreekt nog immer. In het jaar 2020 is reeds een aanvang gemaakt met het inzichtelijk maken van de bezittingen van het OLB zoals deze bij het kadaster zijn geregistreerd. Echter zijn voorgenomen inventarisaties nog niet gerealiseerd waardoor er een onzekerheid bestaat over met name de volledigheid van de ontvangen informatie van het Kadaster omtrent de eigendommen en de waardering van de oude Activa. De volgende stap voor het OLB is om de

verkregen en geverifieerde informatie uit de inventarisaties administratief te registreren en bij te werken in de activa staat.

In het jaar 2020 zijn er investeringen gedaan die niet zijn geactiveerd als materiële vaste activa. Het gaat hierbij om een getrouwheidsfout in de jaarrekening 2020 van in totaal USD 653.306.

In 2020 zijn er ten laste van de bestemmingsreserves ICT en vervoermiddelen, investeringen gedaan voor een totale waarde van USD 653.306. De investering in ICT hebben betrekking op de aanschaf van diverse printers met een totale waarde van USD 123.060. De investering in het wagenpark heeft betrekking op de aanschaf van 18 vervoermiddelen, ten behoeve van het gebruik bij diverse directies en afdelingen van het OLB. De totale aanschafwaarde van de vervoermiddelen is USD 470.966. De bestemmingsreserves zijn een verdeling uit de resultaten uit voorgaande begrotingsjaren en worden bij raadsbesluit vastgesteld. Ze zijn voorbestemd voor bijzondere projecten, derhalve zijn bovengenoemde investeringen ook verantwoord ten laste van de daarvoor gevormde bestemmingsreserves, dit met als gevolg dat er geen activering van de materiële vaste activa heeft plaatsgevonden in 2020 om er met ingang van het jaar 2021 duurzaam conform de levensduur van het actief op af te schrijven. In dit kader dient onderzocht te worden hoe in de financiële administratie inzichtelijk gemaakt kan worden dat gebruik is gemaakt van de voorbestemde middelen uit de projecten zoals in de raadsbesluiten is voorgesteld, echter indien het om de aanschaffing gaat van een materieel vast actief dat de organisatie duurzaam dient, moet dit tegelijkertijd geactiveerd worden conform de BBVBES-bepalingen.

Daarnaast zijn er voor het thuiswerkend personeel als voorzorg tijdens de Covid-19-

pandemie een aantal laptops- en bijbehorend randmateriaal aangeschaft voor een bedrag van USD 59.280. Ook deze automatiseringsmiddelen zijn niet geactiveerd in 2020.

Op grond van het tussen het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het OLB gesloten convenant "Onderwijshuisvestingsplan Bonaire 2012-2017", inzake de verbetering van de huisvesting van diverse onderwijsinstellingen op Bonaire, heeft het OLB in 2013 een renteloze lening van genoemd ministerie ontvangen ten bedrage van USD 19.100.000. Deze beschikbare financiële middelen bleken niet toereikend voor de volledige uitvoering van het Onderwijshuisvestingsplan waardoor de lening in het jaar 2017 is opgehoogd met een bedrag van ad USD 5.900.000. Laatstgenoemd bedrag wordt door het OLB gefinancierd middels een door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap te verstrekken renteloze lening. De Eilandsraad van het OLB heeft hieraan blijkens het besluit van 23 februari 2017 formeel haar goedkeuring gehecht.

Investeringen welke ten laste van genoemd budget zullen worden gebracht zullen bij formele juridische eigendomsoverdracht aan het OLB als zodanig in de administratie, en daarmee de jaarrekening, worden verwerkt. Blijkens een opgave van het Rijksvastgoedbedrijf, die dit project tot en met 2019 uitvoerde en beheerde, is dit project bijgewerkt tot en met ultimo juni 2019. In het boekjaar 2020 zijn er geen nieuwe deelprojecten meer opgeleverd. Met ingang van 2020 is het beheer rondom het project van de diverse onderwijsinstellingen onder de Stichting genaamd Fundashon Propiedat Inmobiel Boneiru "FPIB", ondergebracht. Op de projectverantwoording, van de voormalige uitvoerder het Rijksvastgoedbedrijf, tot en met juni 2019 dient er vooralsnog een accountantscontrole te worden verricht ten behoeve van het vaststellen van de juistheid

van de waardering van de gereedgekomen schoolgebouwen. De onzekerheid met betrekking tot deze post bedraagt USD 9.520.289 per 31 december 2020.

4.2. Financiële vaste activa

Deelnemingen

De deelnemingen van het OLB worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De jaarrekeningen over 2020 van de bedrijven waarin het OLB (al dan niet rechtstreeks) deelneemt waren op het moment van het opmaken van de jaarrekening 2020 van het OLB niet beschikbaar waardoor een afstemming van de op de balans van het OLB opgenomen waarden niet met de betreffende jaarrekeningen van de diverse deelnemingen kon worden gedaan.

Regelmatige periodieke rapportages om de financiële prestaties van de deelnemingen van het OLB te kunnen monitoren zijn tevens nog niet beschikbaar. Tevens zijn er geen formele afspraken gemaakt over het dividendbeleid. Gezien bovengenoemde feiten kunnen wij geen uitspraak doen over de waardering van de deelnemingen van het OLB zoals deze op de balans per 31 december 2020 voor een totaalbedrag van USD 6.251.397 zijn opgenomen. Artikel 9, lid 9 van wet FinBES geeft aan dat: het Bestuurscollege (verder: BC) de jaarrekeningen van de privaatrechtelijke rechtspersonen waarin het College of het openbaar lichaam deelneemt uiterlijk zes maanden na afloop van het boekjaar aan het Cft ter beschikking moet stellen. Deze rechtspersonen die tevens de deelnemingen van het OLB betreffen zullen hun jaarrekeningen vooralsnog niet tijdig kunnen indienen, aangezien het OLB haar jaarrekening al eerder opstelt en in maand mei indient. Daarnaast hebben deze rechtspersonen tot en met 6 maanden de mogelijkheid om deze in te dienen conform de wet- en regelgeving.

In 2019 is er een onderzoek gedaan naar de structuur en werking van overheidsbedrijven op Bonaire. In het kader van dit onderzoek zijn de bevindingen en aanbevelingen opgenomen in een rapport waaronder ook bovenstaande bevinding inzake de inleverperiode van de jaarrekening van de rechtspersonen. Ook in dit rapport zijn voorstellen gedaan en een stappenplan uitgewerkt voor de implementatie van de voorstellen. Per 1 november 2019 is een kwartiermaker benoemd die ervoor moet zorgdragen dat de aanbevelingen worden geïmplementeerd. De kwartiermaker rapporteert aan de stuurgroep. De kwartiermaker heeft een aantal punten al opgepakt zoals het werving en selectiebeleid van Raden van Commissarissen en bestuurders van de deelnemingen en de ontbinding/liquidatie van inactieve overheidsvennootschappen en stichtingen. Andere zaken die ook de nodige aandacht verdienen is het aanpassen van de statuten aan de vereisten van de Code Corporate Governance en het voldoen aan de bepalingen van de Code.

Wij wijzen u er andermaal op dat afspraken met alle bedrijven waarin het OLB deelneemt dienen te worden gemaakt voor de tijdige oplevering van hun jaarrekeningen, opdat de jaarrekening van het OLB met actuele cijfers kan worden opgesteld. Deze afspraak is één van de aspecten van de controletaak van het OLB ten aanzien van haar overheids-N.V.'s en gelieerde stichtingen en instellingen. Het activeren van deze controletaak verdient nog steeds hoge prioriteit, mede gezien de mogelijk grote risico's in financieel en operationeel opzicht.

4.3. Vorderingen op korte termijn

4.3.1. Vorderingen op debiteuren

De invordering van vorderingen op debiteuren inclusief belastingen en erfpacht wordt vanaf 10 oktober 2010 ten behoeve van het OLB in service uitgevoerd door de Belastingdienst Caribisch Nederland (hierna B/CN). De oorspronkelijke concept service-overeenkomst (convenant) waarin de werkzaamheden en verantwoordelijkheden op hoofdlijnen staan beschreven, is in 2014 herschreven en daarna vastgesteld. Ingevolge artikel 11 van dit convenant dient de accountant van B/CN een aparte verklaring op te stellen voor het OLB inzake de inning en de afdrachten van de OLB-middelen door B/CN.

Op verzoek van B/CN is door de Auditdienst Rijk (verder: ADR) een onderzoek verricht naar de inning en afdracht van de OLB-middelen 2017. Aan de hand van de geformuleerde bevindingen in het rapport d.d. 19 april 2019 zouden verdere afspraken worden gemaakt met het OLB ter waarborging van de juistheid en volledigheid van de verwerkte mutaties door B/CN en tevens de juistheid en de volledigheid van de inning en afdracht van de bedragen door B/CN. Wij hebben geen kennis kunnen nemen van eventuele afspraken die zijn gemaakt welke voortvloeien uit bovengenoemde onderzoeken dan wel andere onderzoeken. Met B/CN zijn wel afspraken gemaakt inzake de periodieke afstemming van de openstaande belastingvorderingen welke ook periodiek plaatsvindt.

In 2020 zijn voor alle verstuurd aanslagen een vordering verantwoord in de financiële administratie van het OLB en de bijbehorende opbrengst. Deze aanslagen worden uit het nieuwe applicatiesysteem GouwIT systeem gegenereerd voor alle belastingmiddelen met uitzondering van grondbelasting. In 2020 zijn de aanslagen

voor grondbelasting voor het laatst uit het GGOG-systeem gegenereerd. In 2020 heeft het conversieproces plaatsgevonden naar GouwIT.

Per balansdatum stemt het OLB de openstaande postenlijst van B/CN met de openstaande debiteuren van het OLB af. Door gebruik te maken van het getekende convenant vindt ook maandelijks een afstemming plaats tussen de openstaande vorderingen in de financiële administratie van het OLB en de openstaande vorderingen zoals verantwoord door B/CN. Eventuele verschillen dienen door beide partijen te worden uitgezocht. Wij constateren dat er per balansdatum verschillen zijn die niet zijn uitgezocht. Uit ontvangen registratie blijkt ultimo december 2020 een totaal verschil van USD 146.000 die nog uitgezocht dient te worden.

Het is ook wenselijk om aan de hand van een ouderdomsanalyse per type debiteur de volwaardigheid van de openstaande bedragen vast te stellen. Door wederzijdse afstemming tussen het OLB en B/CN kan worden vastgesteld of een vordering nog invorderbaar is, rekening houdend met artikel 8.60 van Belastingwet BES inzake verjaring.

Wij wijzen u erop dat de verantwoordelijkheid om een juiste debiteurenpositie te kunnen verantwoorden in de financiële administratie en het hanteren van een effectief debiteurenbeleid bij het OLB berust.

4.3.2. Waardering en presentatie

Onder de debiteuren zijn in 2020 vorderingen opgenomen waar het OLB zelf de incasso doet ad USD 38.181 (2019: USD 53.229). De afname is toe te schrijven aan de gevolgen van de Covid-19-pandemie, daar debiteuren, zoals cruisemaatschappijen,

namelijk minder gebruik hebben gemaakt van de havenfaciliteiten.

De vorderingen uit hoofde van opcenten vastgoedbelasting bedragen ultimo 2020 ad USD 2.874.671 (2019: USD 1.687.000). Vastgoedbelasting is een rijksbelasting welke door B/CN wordt geheven en geïncasseerd. Van het geïncasseerde bedrag wordt 30% opcenten vastgoedbelasting afgedragen aan het OLB. De toename is voornamelijk te wijten aan meerdere objecten die volgens B/CN zijn bijgekomen alsook de verhoging van de opcenten vastgoedbelasting van 15% naar 30% in 2020.

Het OLB kan echter de volledigheid en de juistheid van het ontvangen bedrag vooralsnog niet vaststellen. Er dienen concrete afspraken met B/CN hierover te worden gemaakt. Echter heeft het OLB voor het boekjaar 2020 een overzicht opgevraagd waar zowel het openstaande saldo per jaar als de totale eilandelijke opcenten voor Bonaire inzichtelijk wordt gemaakt. Hierdoor kan een betere monitoring en analyse¹ zijdens het OLB plaatsvinden welke leidt tot een nauwkeurigere en betrouwbaardere schatting van de vorderingen uit hoofde van opcenten vastgoedbelasting.

De vorderingen opgenomen onder de noemer "debiteuren met betrekking tot belastingen" ad USD 17.655.000 (2019: USD 15.840.000) betreffen nog te ontvangen erfpacht en belastingen voor grondbelasting, verhuurbelasting motorrijtuigenbelasting en logeergastenbelasting, verminderd met de over die jaren ontvangen betalingen. Dit bedrag is afgestemd met de openstaande postenlijst van B/CN. De vorderingen hebben een stijgende tendens. Een stijging in de vordering wordt voornamelijk veroorzaakt door enerzijds het relatief weinig aflopen

van de openstaande vorderingen alsook het opleggen van ambtshalve aanslagen autoverhuurbelasting en logeergastenbelasting over de jaren 2014 tot en met 2019 anderzijds.

Vanwege de mogelijke oninbaarheid van deze vorderingen is een voorziening getroffen van afgerond USD 7.288.000 (2019: USD 5.215.000). Bij het vormen van de voorziening is de methodiek aangepast om rekening te houden met de mogelijke negatieve gevolgen c.q. ontwikkeling rondom de Covid-19-pandemie. Deze voorziening is voor boekjaar 2020 gevormd op basis van 75% voor alle vorderingen die ouder dan één jaar openstaan en 25% voor alle vorderingen die één jaar dan ook minder dan één jaar openstaan.

Uit de ontvangen afrekeningen ultimo januari 2021 (circa USD 0,9 miljoen/5% loopt af met betrekking tot alle vorderingen van de oude jaren tot en met het jaar 2020) blijkt dat de inning bij de motorrijtuigenbelasting (circa 18% loopt af) een afloop kent. De inning van de openstaande bedragen bij de overige middelen (gemiddeld 2% loopt af) blijven achterwege. Als gevolg van het achterwege blijven van de inning van de openstaande bedragen lijkt de aanpassing van de voorziening methodiek toereikend alsook de verhoging van het voorzieningsbedrag toereikend om het risico van oninbaarheid af te dekken. In 2019 heeft het OLB een deurwaarder ingeschakeld om het incassotraject met betrekking tot de openstaande erfpachtvorderingen te starten. Uit ontvangen documentatie valt af te leiden dat de deurwaarder een bedrag van circa USD 116.000 aan erfpacht voor het OLB heeft geïncasseerd.

¹ Bij analyse dient aandacht te worden geschonken aan trendanalyses enerzijds maar ook analyses uit

hoofde van de samenwerking met instanties zoals ROB en Kadaster, anderzijds.

4.4. Voorzieningen

Er is in het jaar 2020 wederom een actuariële berekening gemaakt ter bepaling van de omvang van de benodigde voorzieningen voor de pensioenverplichtingen aan gewezen politieke gezagsdragers van het voormalig Eilandgebied Bonaire en ten behoeve van de werkliedenpensioenverplichting. De verplichting voor pensioenen en wachtgeld is gebaseerd op het Besluit Pensioenen Politieke Gezagsdragers BES dat gebaseerd is op de Landsverordening pensioenen politieke gezagsdragers uit 2006 en de werkliedenwet BES 1944.

De omvang van de voorziening voor het jaar 2020 voor de politieke gezagsdragers BES is gecalculeerd op USD 3.757.247 en de omvang van de voorziening werklieden Bonaire voor het jaar 2020 is gecalculeerd op USD 2.758.246. Beide voorzieningen zijn ook voor die waarde opgenomen in de jaarrekening 2020 van het OLB.

In de jaarrekening 2020 is een dotatie gedaan aan de voorziening voor het groot onderhoud aan de wegen ter waarde van USD 135.672. Bonaire heeft eind 2018 een vierjarig uitvoeringsprogramma opgesteld ten behoeve van het duurzaam verbeteren van de wegeninfrastructuur van Bonaire. De basis hiervoor is opgesteld in een beheerplan wegen Bonaire 2017-2026. De middelen voor de dekking van dit plan zullen jaarlijks door het Rijk ter beschikking worden gesteld in de vorm van een bijzondere uitkering. Conform het plan zal het OLB ingaande het jaar 2020 jaarlijks een eigen bijdrage inbrengen voor het klein en groot onderhoud van USD 407.309 en tevens moet er jaarlijks een bedrag worden gereserveerd van USD 135.672.

4.5. Schulden op korte termijn

4.5.1. Crediteuren algemeen

De schulden aan crediteuren bedragen ultimo 2019 volgens de balans USD 4.332.506. Na verwerking van de betalingen aan deze crediteuren in 2020 zijn de schulden aan crediteuren toegenomen tot een bedrag van USD 7.730.890. Deze toename van circa USD 3.398.384 is te wijten aan omvangrijke facturen betrekking hebbend op 2020 inzake o.a. infrastructurele werkzaamheden aan wegen die in 2021 zijn betaald.

Wij hebben voorts middels een voortgezette controle de volledigheid van de per balansdatum opgenomen schulden vastgesteld.

4.5.2. Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Wij konden niet vaststellen of alle contractuele verplichtingen per balansdatum 2020 onder de "niet uit de balans blijvende verplichtingen" (NUBBV) zijn opgenomen. Het OLB houdt naast een overzicht van de rechtszaken waar het OLB financiële risico's loopt ook een overzicht van de contractuele verplichtingen bij. Deze verplichtingen worden toereikend toegelicht in de jaarrekening.

Het OLB heeft eind mei 2020 de inkoopmodule geïmplementeerd. Met de implementatie van deze module worden verplichtingen ook direct geregistreerd. Het inkoopproces wordt hierdoor geoptimaliseerd. Met de bijbehorende procedures en werkinstructies heeft het OLB direct inzicht in de status van de verplichtingen en de presentatie van de NUBBV en de kortlopende schulden in zowel de jaarrekening als de periodieke rapportages van het OLB. Voor het boekjaar 2021 zullen wij de werking van dit proces toetsen.

4.6. Baten

De jaarrekening 2020 geeft de volgende splitsing in hoofdgroepen van de baten:

	USD
Huren en pachten	2.840.887
Overige goederen en diensten	3.398.226
Belastingopbrengsten	10.321.485
Overdrachten van het Land	55.548.310
Reserveringen	-22.250.398
Overige inkomensoverdrachten	<u>10.000</u>
Totaal inkomsten	<u>49.868.510</u>

4.6.1. Huren en pachten

De opbrengsten uit erfpacht worden vanaf 2011 op baten- en lastenbasis verantwoord. De registratie van de erfpachtgronden wordt verzorgd door de Dienst Domeinbeheer. Bij de Afdeling Financiën is een apart bestand opgebouwd voor de facturering van erfpachtcanons. Er vindt geen afstemming plaats tussen beide bestanden. Hierdoor is de volledigheid van de erfpacht opbrengsten niet gewaarborgd.

4.6.2. Overige goederen en diensten

De opbrengst wegens overige goederen en diensten bestaan voornamelijk uit diverse vergunningsrechten, havengelden, opbrengsten reinigingsrechten, leges, precariorechten en diverse opbrengsten.

In het algemeen kan gesteld worden dat geen van de betrokken diensten structureel interne controle instellen op het naleven van hun procedures en op het juist, tijdig en volledig doorgeven van hun opbrengstgegevens aan de Afdeling Financiën. Wij kunnen om die reden geen oordeel vormen over de volledigheid en juistheid van de verantwoorde opbrengsten voor de categorie overige goederen en diensten.

4.6.3. Belastingopbrengsten

4.6.3.1. Gebruik derden gegevens

Het leeuwendeel van de opbrengsten van het OLB zijn afhankelijk van de opgaves van burgers en bedrijven, de zogenaamde derden gegevens. Voorbeelden hiervan zijn de motorrijtuigenbelasting, logeergastenbelasting, de de autoverhuurbelasting, opgaves van aantallen cruise passagiers, vergunningen, bouwleges etc. De hoogte van de opbrengst is ook afhankelijk van zowel de melding van de burger of het bedrijf van het (belastbare) feit als de juistheid van de daarbij overgelegde gegevens.

Het OLB is behalve van de juistheid van deze derden gegevens voor de volledigheid van deze opbrengsten afhankelijk van de uitvoering van haar beleid om deze derden gegevens te controleren. Over haar beleid en de uitvoering daarvan kan het Bestuurscollege verantwoording afleggen in haar jaarverslag of in een mededeling inzake de bedrijfsvoering. Bij de beoordeling van de volledigheid van de verantwoorde opbrengsten toetst de accountant de opzet van het controlebeleid slechts marginaal. Wel toetst de accountant de uitvoering van dit beleid en sluit dit aan op de mededelingen hieromtrent in het jaarverslag, een bedrijfsvoeringsmededeling of anderszins.

Wij hebben nagenoeg geen beleid aangetroffen om deze derden gegevens te controleren. Ook wordt geen verantwoording verstrekt over de verrichte werkzaamheden. Alhoewel er geen beleid is geformuleerd, zijn er in 2020 werkafspraken gemaakt met betrekking tot het controleren van de derden gegevens inzake motorrijtuigenbelasting.

Wij hebben vastgesteld dat, voor zover controlewerkzaamheden worden verricht, dit niet planmatig geschiedt en dat de resultaten hiervan niet of nauwelijks worden vastgelegd. Om die reden kunnen wij geen oordeel geven over de volledigheid van dergelijke opbrengsten.

In december 2018 heeft het OLB een nieuwe applicatie, GouwIT, geïmplementeerd ter vervanging van de oude MRB-, GGOG- en Erfpachtsystemen. Als gevolg van de implementatie van GouwIT, zijn de primaire processen van het OLB (met uitzondering van grondbelastingen) per 1 januari 2019 ondersteund door een geautomatiseerd systeem. Deze verandering heeft ook een impact gehad op de aanpak en uit te voeren werkzaamheden voor de jaarrekeningcontrole voor boekjaar 2020. In dit kader hebben wij wederom een IT-audit verricht naar onder andere het GOUWIT-systeem en de Inkoopmodule.

Uit de bevindingen van de IT-audit blijkt dat wij vooralsnog niet kunnen steunen op het GOUWIT-systeem. Er is onvoldoende follow up gedaan op de bevindingen van de IT-audit 2019. Uit de IT-bevindingen achten wij zowel de risico's als de impact van de IT-audit voor het vaststellen van de betrouwbaarheid en integriteit van de gegevens voor de jaarrekeningcontrole hoog. Het is van belang dat met name de functiescheidingen en het minimale aan applicatiecontroles adequaat zijn ingericht in het systeem.

Vanaf najaar 2020 is het OLB bezig met periodieke inventarisatie van kentekenplaten in zowel het magazijn als bij de balie. Eventuele verschillen tussen de kentekeninventarisatie en de interne kentekenadministraties dienen door het OLB te worden verklaard c.q. opgelost. Wij constateren dat er bij de inventarisaties verschillen zijn die nog niet zijn opgelost dan wel verklaard. Dit blijkt uit het proces-verbaal van 7 juli 2020. De inventarisatie

dient waarborg te bieden dat alle aanslagen in een belastingtijdvak worden opgelegd. Wegens de geconstateerde afwijkingen is dit niet mogelijk. Wij hebben geen aansluiting kunnen vinden tussen de interne kentekenadministratie uit het GOUWIT en de kentekeninventarisaties. Uit het proces-verbaal van 24 november 2020 blijkt dat alle afwijkingen zijn opgelost. Echter kunnen wij niet vaststellen in welk tijdvak de aanslagen inzake de opgeloste afwijkingen zijn opgelegd.

Vanaf september 2020 is door het OLB een nieuwe werkwijze geïntroduceerd om verzoeken van de MRB-plichtige te verwerken in het GOUWIT. Echter constateren wij dat de ingangsdatum van de belastingplicht in geval van koop en verkoop niet conform de nieuwe werkwijze wordt verwerkt c.q. vastgelegd in het GOUW-Belastingensysteem. De juiste verwerking c.q. vastlegging van de ingangsdatum in het GOUW-Belastingensysteem waarborgt dat een opgelegde aanslag volledig (alle belastingtijdvakken bevat) is.

De volledigheid van de ingediende aangiften voor logeergastenbelasting en de verhuurmotorrijtuigenbelasting konden wij niet vaststellen. Wij hebben geen aansluiting kunnen vinden tussen specificatie aangiften GOUWIT en de afrekening B/CN. Wegens het ontbreken van aangiften konden wij de juistheid en de volledigheid van bovengenoemde specificatie niet vaststellen. Deze aansluiting wordt intern ook niet gemaakt. Wij hebben vernomen dat mede door een maatregel welke door de overheid is afgekondigd inzake het uitstel van betaling van eilandelijke belastingen in overleg met B/CN is besloten om geen taxatieve aanslagen voor 2020 te versturen.

Voorts hebben wij bij de controle van erfpacht geconstateerd dat de verkoopaktes niet tijdig zijn verwerkt. Het OLB heeft in het

laatste kwartaal van 2020 een (concept) overeenkomst afgesloten met Stichting Kadaster en Hypotheekwezen Bonaire om gegevens van de kadastrale objecten in de kadastrale registratie als bedoeld in artikel 1a, onderdeel 3 van de Wet kadaster en registratie onroerende zaken en beperkte rechten BES te kunnen raadplegen. Aan de hand hiervan worden mutaties met onderliggende aktes gecontroleerd. Het OLB is voornemens om aan de hand van een bestandvergelijking met het Kadaster-systeem de volledigheid van de in GOUWIT geregistreerde percelen vast te stellen.

De heffingsambtenaar belast met de grondbelasting is in augustus 2019 uit dienst getreden. Sindsdien worden geen mutaties c.q. notariële aktes meer verwerkt in het GGOG-bestand. Wij constateren dat de basisgegevens in het GGOG-bestand niet meer actueel zijn. Een actuele GGOG-bestand waarborgt dat alle grondbelastingaanslagen verstuurd worden alsook dat de juist persoon belast wordt met het volledige grondbelastingbedrag. In januari 2020 is de massaal kohier uitdraai uit het GGOG-systeem gegenereerd. Hierna in de periode maart- juni heeft de conversie van GGOG-systeem naar GOUWIT plaatsgevonden.

Conform Eilandsverordening grondbelasting Bonaire zijn de grondwaarden voor een tijdvak van vijf achtereenvolgende jaren geldig. Dit impliceert dat de grondwaarden om de 5 jaar getaxeerd dienen te worden, opdat grondbelasting voor het juiste bedrag wordt aangeslagen. Wij hebben vernomen dat vanaf 2019 geen taxaties zijn uitgevoerd. Om bovengenoemde redenen kunnen wij geen oordeel geven over primair de volledigheid van de grondbelastingopbrengsten.

4.6.3.2. Volledigheid opboeking aanslagen in MCS

De vastlegging van de vorderingen op de belastingschuldigen werd tot en met augustus 2017 ondersteund door het MCS-systeem (voorheen GOS). Het GOS-systeem gaf echter geen mogelijkheid om de vorderingspositie te kunnen bepalen. In augustus 2017 is het GOS-systeem vervangen door het MCS-systeem. De conversie van GOS naar MCS is door ADR in een eerder onderzoek beoordeeld. De conclusie hierbij is dat de conversie juist en volledig heeft plaatsgevonden. Het MCS-systeem maakt het vervaardigen van een overzicht van de vorderingspositie wel mogelijk.

Om aansluiting te kunnen vinden met B/CN inzake de openstaande debiteuren wordt de vordering overgeheveld naar de rekening van B/CN op het moment dat de aanslagen door B/CN worden ingelezen. Dit is van belang om periodiek aansluiting te kunnen vinden met de openstaande vordering in de financiële administratie van B/CN. De volledigheid en juistheid van de opboekingen in het MCS van kohieren en andere aanslagen/vorderingengegevens is door het OLB nu wel vast te stellen.

Door B/CN worden overzichten verstuurd naar het OLB met de ingelezen bestanden. Conform procedure worden niet ingelezen bestanden door B/CN teruggestuurd naar het OLB. Na correcties zijdens het OLB worden de kohieren wederom verstuurd naar B/CN om ingelezen te kunnen worden. Het OLB houdt een overzicht bij van alle verstuurd aanslagen die naar B/CN worden verstuurd. Het OLB dient periodiek te controleren of alle aanslagen door B/CN wel of niet zijn ingelezen. Niet ingelezen bestanden door B/CN of uitval geregistreerde regels door het OLB dienen tijdig te worden opgepakt. Uit ontvangen registratie konden wij niet vaststellen in hoeverre deze uitval regels zijn uitgezocht en verstuurd naar B/CN.

4.6.4. Overdrachten van het Land

De overdrachten van het land bestaan uit:

	USD
Vrije uitkering (bruto)	32.297.912
Overige vergoedingen en bijzondere uitkeringen	<u>23.250.398</u>

Totaal overdrachten Nederland 55.548.310

De in de overige vergoedingen begrepen bijzondere uitkeringen zijn nader gespecificeerd in een afzonderlijke bijlage "Overzicht Bijzondere Uitkeringen" bij de jaarrekening. Er is sprake van 129 projecten waarvoor uitkeringen worden ontvangen. In de jaarrekening zijn slechts die bedragen als baten opgenomen, die daadwerkelijk zijn besteed. Naast dit bedrag is nog een te besteden bedrag van USD 31.404.953 beschikbaar. Dit bedrag is onder de kortlopende schulden opgenomen.

4.6.5. Reserveringen

Ten opzichte van voorgaande jaren heeft het OLB in 2020 afgezien van de voorgaande "kruislingse" boekingsmethodiek dat werd toegepast bij het corrigeren van het effect van de bijzondere uitkeringen in de financiële administratie. Met ingang van 2020 worden de baten en lasten inzake de bijzondere uitkeringen aan dezelfde baten en lasten rekening in mindering gebracht in de financiële administratie. Hierdoor is het totaalbedrag van USD 23.250.398 dat ontvangen is ten behoeve van de diverse projecten als reservering negatief onder de baten gepresenteerd. Desbetreffende projecten zijn opgenomen in het BU-overzicht dat als bijlage bij de jaarrekening is opgenomen.

Tevens blijkt dat een bedrag van USD 1.000.000 dat bij amendement is goedgekeurd ten behoeve van Covid steun hieronder is verantwoord. Per saldo een bedrag van USD 22.250.398 negatief.

4.7. Lasten

De jaarrekening 2020 geeft de volgende splitsing van de lasten in hoofdgroepen weer:

	Totalen gewone dienst
	USD
Onvoorzien	208.025
Personeelskosten	21.559.249
Inhuur consultants	1.587.716
Elektriciteit en brandstof	906.918
Operationele kosten waaronder BU's	34.743.176
Belastingen	7.816
Subsidies bijdragen waaronder NV's	8.846.519
Reserveringen op de uitgegeven BU's	-23.261.805
Afschrijvingskosten	1.880.730
Totaal	46.478.344

4.7.1. Overige goederen en diensten

Onder de categorie overige goederen en diensten zijn veel operationele kosten opgenomen en ook de kosten voor onderhoud van infrastructuur, huur van gebouwen, diensten van derden en doorbetaalde reinigingsrechten.

4.7.2. Overige inkomensoverdrachten

Onder deze categorie zijn subsidies en bijdragen aan derden opgenomen. Voor een nadere specificatie van deze post wordt verwezen naar bijlage "Model G – Staat van inkomensoverdrachten". Met betrekking tot de subsidies hebben wij het volgende vastgesteld. De toekenning van de geselecteerde subsidies voor het begrotingsjaar 2020 vond niet plaats binnen de wettelijke vastgestelde indieningstermijn. Echter hebben wij

eveneens vastgesteld dat de behandelings-termijn van de subsidies langer duurt dan wettelijk is bepaald, waardoor de toekenningen van de subsidies niet vóór de uiterlijke datum zijn geschied. Artikel 5 lid 2 van de subsidieverordening schrijft voor dat uiterlijk 1 juli een beslissing wordt genomen door het Bestuurscollege. Dit heeft geleid tot een rechtmatigheidsfout van afgerond USD 1.755.653. Dit bedrag is inclusief USD 1.516.000 dat aan Selibon wordt verstrekt in het kader van de beheersovereenkomst die het OLB en Selibon met elkaar hebben. Deze overdracht valt niet direct onder de subsidiebeschikking 2000. Desbetreffende verlenging van de beheersovereenkomst is door het BC goedgekeurd op 4 februari 2020. De subsidieaanvragen voldoen inhoudelijk aan alle formele voorwaarden om in aanmerking te komen voor een subsidie. Tevens blijkt dat de subsidietoekenningen zijn goedgekeurd en voorzien van een zorgcontract. De oorzaken van het uitlopen van de behandelingsperiode, waardoor de datum van 1 juli niet wordt gehaald, kunnen verschillen. Wellicht dienen de oorzaken geanalyseerd te worden en de wettelijke termijn mogelijk worden herzien.

4.7.3. Reserveringen

Ten opzichte van voorgaande jaren heeft het OLB in 2020 afgezien van de voorgaande "kruislingse" boekingsmethodiek dat werd toegepast bij het corrigeren van het effect van de bijzondere uitkeringen in de financiële administratie. Met ingang van 2020 worden de baten en lasten inzake de bijzondere uitkeringen aan dezelfde baten en lasten rekening in mindering gebracht in de financiële administratie.

Hierdoor is het totaalbedrag van USD 23.261.805 dat besteed aan de diverse projecten als reservering negatief onder de lasten gepresenteerd. Desbetreffende projecten zijn opgenomen in het BU-

overzicht dat als bijlage bij de jaarrekening is opgenomen.

5. Effecten coronacrisis 2020

De uitbraak van de Covid-19-pandemie begin 2020 heeft ook zijn impact gehad op het Openbaar Lichaam Bonaire.

Door de overheid is een beleid gevoerd om de economische gevolgen van het coronavirus te beperken. In dit kader heeft het Bestuurscollege van het OLB op 24 maart 2020 een aantal maatregelen afgekondigd om de economische gevolgen van de coronacrisis op te vangen. Een van deze maatregelen betreft het verlenen van uitstel van betaling van lokale heffingen (m.u.v. motorrijtuigenbelasting), erfpacht, toeristenbelasting en verhuurbelasting motorrijtuigen. Conform procedure dient de belastingplichtige een schriftelijk voorstel in te dienen bij het OLB-afdeling Financiën die de voorstellen wel of niet dient te honoreren. Het uitstel van betaling is verleend tot en met juni 2020. Een BC besluit inzake de verlenging van dit uitstel hebben wij niet aangetroffen.

Thans bestaat een grote mate van onzekerheid over de impact van de coronacrisis en het herstel van onder andere het toerisme in 2021. Het OLB is sterk afhankelijk van de toeristische sector. Het College Financieel Toezicht (hierna: Cft) heeft een advies uitgebracht aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties op 21 februari 2021 met betrekking tot inkomstenderving en de uitgaven als gevolg van de coronacrisis over de periode januari tot en met juni 2021. Hieruit blijkt dat tot en met juni 2021 een tekort van circa USD 2.000.000 wordt verwacht. Als gevolg van het teruglopen van de belastinginkomsten zal door BZK in het tweede kwartaal van 2021 een bedrag van USD 2.000.000 worden uitgekeerd. Voor wat betreft de additionele lasten in verband met de coronacrisis geeft het Cft aan dat er

nog voldoende middelen gereserveerd zijn om deze uitgaven te kunnen dekken waardoor geen additionele compensatie noodzakelijk zal zijn. Aan het einde van het tweede halfjaar zal wederom een analyse worden gemaakt.

5.1. Bestedingen in verband met de bestrijding Covid-19-pandemie

Ten behoeve van de bestrijding van de Covid-19-pandemie heeft het OLB een bedrag van USD 2.26.913 gereserveerd. Daarnaast is in het jaar 2020 via het ministerie van BZK een beschikking gekregen middels bijzondere uitkeringen voor een totaalbedrag van USD 2.657.686, totaal USD 4.927.599.

Het OLB heeft aan maatregelen ten aanzien van het bestrijden en het in de greep houden van de Covid-19-pandemie een totaalbedrag van USD 2.002.627 uitgegeven in 2020. Deze verantwoorde uitgaven liggen in lijn met de uitgaven die noodzakelijk waren voor het bestrijden van de pandemie. De uitgaven die door het OLB in het kader van de pandemie bestrijding zijn gedaan, hadden voornamelijk betrekking op o.a.:

- Inhuur van personeel ten behoeve van de ondersteuning van o.a. de afdeling Publieke Gezondheid en de helpdesk.
- Voorlichting en promotie van de maatregelen rondom de bestrijding van de pandemie.
- Labkosten en juridische kosten.

De grootste kostenpost betroffen echter de geleverde diensten in het kader van de repatriëringsregel van gestrande reizigers en de verplichte quarantaine voorzieningen voor een totaalbedrag van USD 751.291. Deze kosten zijn gemaakt naar aanleiding van de gevolgen van de maatregelen welke door de overheid zijn aangekondigd inzake de gestrande reizigers en noodzakelijke quarantaine voorzieningen. Wij hebben

vastgesteld dat het Bestuurscollege ten aanzien van deze bestedingen een kaderbeleid heeft opgesteld met toereikende richtlijnen en procedures voor het toekennen van de bekostiging aan belanghebbenden. De wijze van de besteding van deze specifieke uitgaven is vastgesteld in onder andere het BC-besluit van 13 mei, inzake het plafond tegemoetkoming ingezetenen buitenland.

Ten aanzien van de vanuit het ministerie van BZK beschikbaar gestelde middelen zijn er niet in alle gevallen voorwaarden dan wel eisen in de beschikkingen opgenomen. Wij hebben in dit kader vastgesteld dat het Bestuurscollege ten aanzien van deze besteding van de middelen in het kader van noodsteun en voedselpakketten een kaderbeleid heeft opgesteld met toereikende richtlijnen en procedures voor het toekennen van deze noodsteun en bekostiging. De wijze van besteding van deze specifieke uitgaven is voornamelijk vastgesteld in de BC-besluiten van 23 maart (maatregelen sociaal domein in verband met de noodsituatie n.a.v. Covid-19-pandemie) en 17 juni 2020 (projecten kinderen en ouderen gericht op armoedebestrijding). Wij stellen vast dat de middelen die beschikbaar zijn gesteld in het kader van deze noodsteunmaatregelen ter waarde van USD 766.810, juist en rechtmatig zijn besteed, conform het kaderbeleid en de BC-besluiten en nadere procedures en richtlijnen, die hiervoor bestemd waren. Wij hebben middels interviews vernomen dat ten behoeve van de vergoedingen in het kader van de noodsteunmaatregelen de uitbetalingen van bijvoorbeeld, achterstallige rekeningen van internet, huur (in het geval van fundashon Cas Bonairiano) en water en Elektra rekeningen, direct aan desbetreffende nutsbedrijven zijnde: Flamingo TV, Telbo, Digicel, Fundashon Cas Bonairiano en WEB zijn betaald. Het verdient echter wel de aanbeveling om het aanvraag- en toekenningsproces van de

noodsteun vast te leggen in de vorm van een procesbeschrijving, waaruit de toereikende interne controlemaatregelen blijken, ten aanzien van het mitigeren van mogelijke risico's van oneigenlijke toekenning van de noodsteun.

Van de beschikbare middelen ter bestrijding van de Covid-19-pandemie op Bonaire is per 31 december 2020 een bedrag van USD 267.286 over op de begroting van het OLB. Hiernaast zijn niet alle ontvangen middelen vanuit het ministerie van BZK uitgeput. Een bedrag van USD 1.666.294 aan bijzondere uitkeringen met betrekking tot de Covid-19-noodsteun is per 31 december nog over. Hiervan heeft een bedrag van USD 823.980 betrekking op de uitkering van BZK d.d. 6 november 2020 ter dekking van noodsteunmaatregelen voor de laatste drie maanden van het jaar 2020. Door het OLB is besloten om deze in het jaar 2021 te besteden naar aanleiding van nader in te vullen beleid.

Wij verwijzen naar de bijlage van de jaarrekening 2020 waarin het OLB een overzicht "Kosten in verband met Covid-19" als toelichting heeft opgenomen van het door hun gevoerde beleid ten tijde van de pandemie.

6. Inkomstenderving

Door het OLB is de inkomstenderving 2020 inzichtelijk gemaakt in de jaarrekening. Het achterwege blijven van de inkomsten is toe te schrijven aan het toerisme maar ook aan de uitstel maatregelen die door de overheid zijn aangekondigd. Door de overheid is uitstel van betaling verleend voor wat betreft de eilandelijke belastingen met uitzondering van de motorrijtuigenbelasting. Door Nederland is een bedrag van USD 3.107.000 gestort voor het sterk teruglopen van de belastinginkomsten in de vorm van een vrije uitkering.

Het OLB heeft een totaalbedrag van USD 2.058.000 niet gerealiseerd aan inkomsten. Dit bedrag is inclusief de realisatie van de opcenten vastgoedbelasting van USD 1.309.000. Exclusief opcenten zou het totaalbedrag USD 3.366.000 zijn. Echter moet aangegeven worden dat deze analyse is gemaakt aan de hand van de vastgestelde begroting 2020. In deze begroting zijn de effecten van de coronacrisis niet meegenomen.

7. Rechtmatigheid

De BBVBES schrijft voor dat baten en lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand moeten komen. Er is binnen het OLB in 2014 een, inmiddels door de Eilandsraad van het OLB vastgesteld, overzicht (toetsingskader) vervaardigd inzake welke wetten en verordeningen hierbij in aanmerking moeten worden genomen. Er zijn echter nog geen voldoende organisatorische maatregelen getroffen gericht op de naleving van de relevante regelgeving.

8. Slot

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en zijn vanzelfsprekend graag bereid dit rapport nader toe te lichten

S.N.C. Nicolaas RA MSc
Manager

Financial report

Balance sheet

Assets	1,734,826
Current assets	88,905
Non-current assets	1,645,921
Liabilities	166,630
Current liabilities	110,327
Non-current liabilities	56,303
Equity	74,393
Paid-in capital	72,921
Retained earnings	1,472

Income statement

Revenues	12,978,516
Net sales	12,873,892
Investment	104,624
Expenses	6,372,535
Research and Development	1,385,395
Operating expenses	4,439,118
Marketing	548,022
Net income	6,505,981

Stichting Overheidsaccountantsbureau
Scharlooweg 174
Curaçao